

LEJLA GAZIĆ
(Sarajevo)

IZBOR GAZELA IZ *DIVANA* SULEJMANA MEZAKIJE Gazeli sa rimom na elif

Ključne riječi: divanska književnost Bošnjaka, 17. stoljeće, Sulejman Mezaki, gazeli.

Sulejman Mezaki, bošnjački pjesnik iz 17. stoljeća, jedan je od istaknutijih predstavnika tzv. klasičnog perioda divanske književnosti u Bosni i Hercegovini koji obuhvata razvoj ove književnosti u 16. i 17. stoljeću.

Rođen je u Čajniču u istočnoj Bosni, najvjerovatnije početkom 17. stoljeća jer u izvorima nema podataka o godini njegova rođenja. Isto tako, u dostupnoj literaturi nema podataka o njegovom porodičnom porijeklu, čak se nigdje ne navodi ni ime njegovog oca. U izvorima se spominje da je bio rođak Ejub-paše, jednog od egipatskih namjesnika.

Osnovno obrazovanje Mezaki je stekao u rodnom Čajniču, a zatim je otišao u Istanbul, gdje je stupio na sultanski dvor i stekao obrazovanje u raznim naukama i u književnosti. Bio je sekretar kod više paša, a sa velikim vezirom Ahmed-pašom Ćuprilićem kao dvorski pjesnik odlazio je u ratove, opjevavao njegove vojne pohode i posvetio brojne hronograme i kaside njegovim ratovanjima i osvajanjima. Umro je 1087/1676. godine i ukopan u mevlevijskoj tekiji na Galati.

Vrijeme u kojem živi i stvara Sulejman Mezaki je doba u kojem se među divanskim pjesnicima susreće još nekoliko Bošnjaka koji su ostavili vidnog traga u poeziji na osmanskome turskom jeziku.¹ O Mezakijinoj popularnosti u pjesničkim krugovima njegovog vremena svjedoče i

¹ Hasan Kaimi (umro 1680.), Abdulkerim Sami'i (umro 1684.), Zekerijja Sukkeri (umro 1686.), Mustafa Zari Užičanin (umro 1687.), Ali-beg Vusleti Pašić (umro 1688.), Ebu Bekr Zikri Užičanin (umro 1688.), Abdullah Faiz, sin spomenutog Abdulkerima Sami'ije (umro 1689.), Ahmed Rušdi Mostarac – Sahhaf (umro 1699.-1700.), Abdullah Mahir Bošnjak (umro 1710.), Sabit Užičanin (umro 1712.).

brojni hronogrami koje su mu savremenici ispjevali nakon smrti. Među njima svakako treba spomenuti tarih pjesnika Mahira koji je spjevan u sedam bejtova,² a tarih Sabita Užičanina u pet bejtova ostao je zabilježen u mnogim antologijama i pregledima književnosti bošnjačkih autora na orijentalnim jezicima u prepjevu Safvet-bega Bašagića.³

U izvorima i literaturi se ime pjesnika Sulejmana Mezakije javlja već u tezkirama koje su nastale u vrijeme kada je živio ovaj pjesnik, a kasnije se njegovo ime nalazi u historijama ili pregledima književnosti na osmanskome jeziku, kao i u enciklopedijama sve do današnjih dana.⁴

Zanimljiva je ocjena koju u svojoj tezkiri o Mezakiji iznosi Mustafa Safa'i:

“U društvenosti i bistrini uma (zihn-i pāk) bio je jedinstven; a u učenosti i umnosti bio je pravi mislilac; bio je vještak u svim vrstama umjetnosti a bio je tako učen (ma‘arif) da mu je rijetko tko bio ravan.”⁵

² Vid.: Adnan Kadrić, “Divan pjesnika Mahira Abdullaha Bošnjaka”, *POF* 54/2004, Sarajevo 2005, str. 95.

³ Safvet-beg Bašagić, *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo 1912, str. 95; Isto u: Safvet-beg Bašagić, *Izabrana djela*, knj. II, Sarajevo 1971, str. 162; Safvet-beg Bašagić, *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo 1986, str. 132; Fehim Nametak, *Pregled književnog stvaranja bosansko-hercegovačkih Muslimana na turskom jeziku*, Sarajevo 1989, str. 113; Safvet-beg Bašagić, *Bošnjaci – Pjesme i rasprave*, Zagreb 1994, str. 106; Lamija Hadžiosmanović – Emina Memija, *Poezija Bošnjaka na orijentalnim jezicima*, Sarajevo 1995, str. 115. Fehim Nametak, *Divanska književnost Bošnjaka*, Sarajevo 1997, str. 56; Emina Memija – Lamija Hadžiosmanović, *Antologija bošnjačke poezije na orijentalnim jezicima*, Sarajevo 1997, str. 126; Safvet-beg Bašagić, *Pjesme, prepjevi, drame*. Priredio Munib Maglajlić, Sarajevo 1999, str. 155; Safvet-beg Bašagić, *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo 2007, str. 240.

⁴ Vidjeti, npr.: Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani III*, Istanbul 1311. [1893.], str. 68; Safvet-beg Bašagić, *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo 1912, str. 94-97; Muhammad b. Muhammad al-Kanġi al-Bosnawi, *al-lawhar al-asna fi tarāġim ‘ulamā’ wa šu‘arā’ Busna*, al-Qahira 1349/1930, str. 72-73; Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Ankara 1973, str. 352; Hazim Šabanović, *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Sarajevo 1973, str. 343-346; Smail Balić, *Kultura Bošnjaka. Muslimanska komponenta*. Drugo izdanje, Zagreb 1994, str. 123-124; *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri*. Tarih, Antoloji, Ansiklopedi. 5. Cilt, Istanbul 1987, str. 232-237; Fehim Nametak, *Divanska književnost Bošnjaka*, Sarajevo 1997, str. 54-57; Esrar Dede, *Tezkire-i šu‘ara-yi mevleviyye*, İnceleme-Metin, Hazırlayan Dr. İlhan Genç, Ankara 2000, str. 476-478; *İslâm Ansiklopedisi*, cilt 29, sub: Mezâkî Süleyman efendi (ö. 1087/1676), Ankara 2004, str. 515.

⁵ Safa’ijev tekst prenosi S. Bašagić u: *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, str. 95. Prijevod citiran prema: H. Šabanović, *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, str. 345.

Među Mezakijinim savremeniciima biografima spominje ga Esrar-dede u djelu *Tezkire-i şu'ara-yi mevleviyye* navodeći da je “poznati pjesnik, autor *Divana*, Derviš Sulejman iz Bosne”, o kojem donosi veoma zanimljivu stihovanu ocjenu:

*Beyt: Ey kerāmāt-ı bulend-i evliyāst
Evvelī ū rest u āḫir kimyāst.*⁶

Pjesničkom opusu Sulejmana Mezakije posvećena je jedina monografija o ovom pjesniku, objavljena na turskom jeziku, u okviru doktorskih istraživanja Ahmeta Mermera.⁷

Cjelokupno pjesničko djelo ovog autora nosi pečat učenja Mevlana Dželaluddina Rumija, osnivača mevlevijskog derviškog reda, kojem je pripadao i Sulejman Mezaki, kao i brojni drugi bosanskohercegovački pjesnici. Zahvaljujući sačuvanim rukopisima *divana* ovog pjesnika moguće je ustanoviti da njegov bogati stvaralački opus obuhvata 29 kasida, 441 gazel, 9 tariha, 12 mufreda, te po jednu kit'u, rubaiju i museddes. Ovako bogat i uređen *Divan* svrstava Mezakiju među istaknute pjesnike divanske književnosti 17. stoljeća.

Gazeli koje ovdje predstavljamo nalaze se u rukopisu *Divana* Sulejmana Mezakije u Süleymaniye (Fatih) Kütüphânesi, No 3873 (fol. 35b-38a).

Mâye-i 'ayş u tarab rıtl-ı girândur baña
Rıtl-ı girân rûz u şeb feyż – resândur baña

N'ola saña zâhidâ eylemesem iktidâ
Râh-nümâ-yı Kudâ pîr-i müğândur baña

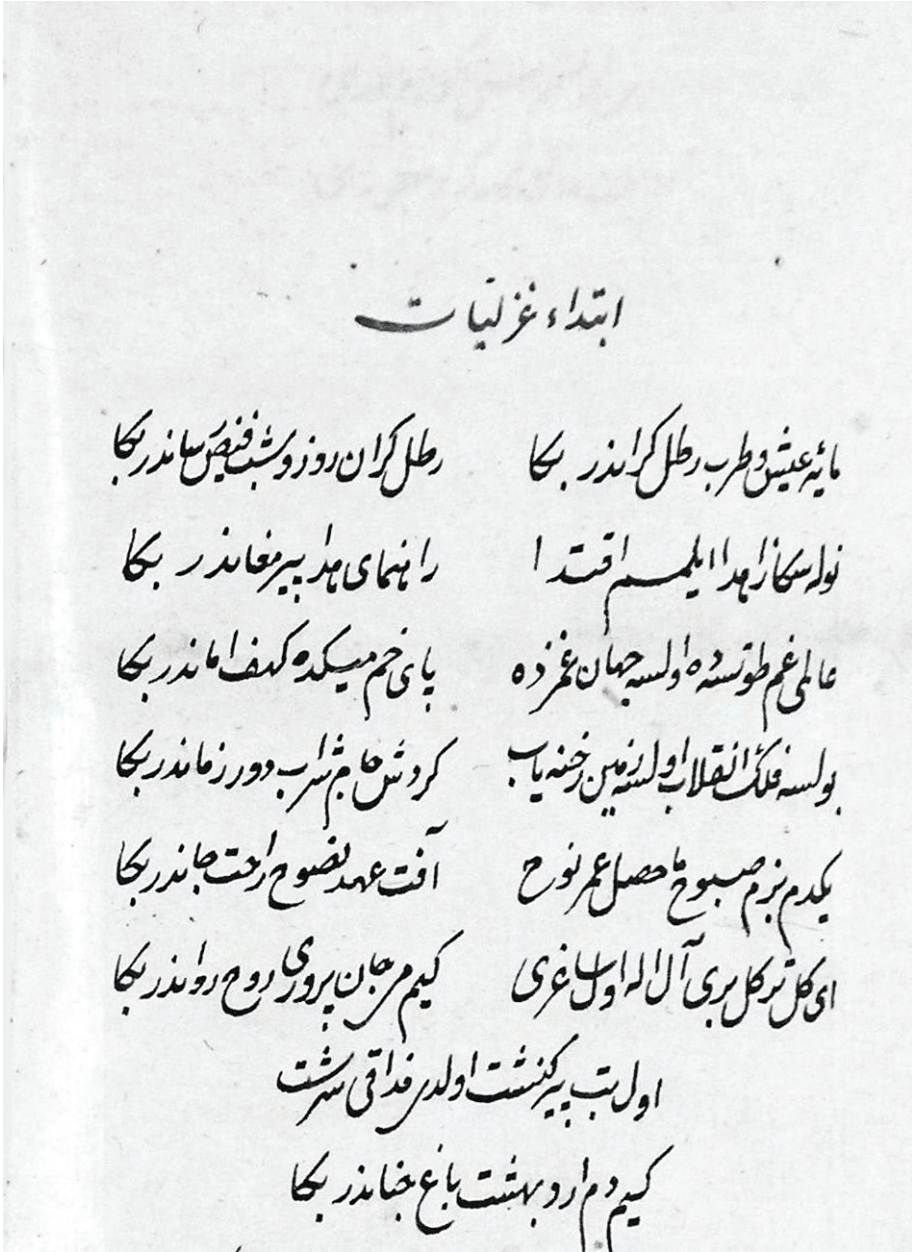
'Âlemi ğam tutsa da olsa cihân ğam-zede
Pây-ı ħum-ı mey-gede kehf-i emândur baña

Bulsa felek inqılâb olsa zemîn raḫne-yâb
Gerdiş-i câm-ı şarâb devr-i zamândur baña

Yek-dem-i bezm-i şabûḫ mâ-ḫaşal-ı 'ömr-i Nûḫ
Âfet 'ahd-i naşûḫ râḫat cândur baña

⁶ “Među njegovim izraženim nadnaravnim svojstvima prvo je pjesništvo, a drugo hemija.” Vidjeti: Esrar Dede, *Tezkire-i şu'ara-yi mevleviyye*, İnceleme-Metin, Hazırlayan Dr. İlhan Genç, str. 476.

⁷ Yrd. Doç. Dr. Ahmet Mermer, *Mezâkî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nun Tenkidli Metni*, Ankara, 1991.

(fol. 35b)

Ey gül-i ter gel beri al ele ol sâgarı
 Kim mey-i cân-perveri rûh-ı revândur baña

Ol büt-i per-i künişt oldı MEZÂKÎ-sirişt
 Kim dem-i ürd-i behişt bâğ-ı cinândur baña

Prijevod:

*Bit života i radosti pehar vina je meni
Pehar vina danju i noći blagodat donosi, meni*

*Šta će biti, o asketo, ako te ne budem slijedio
Vodič Bog je duhovni vođa, meni*

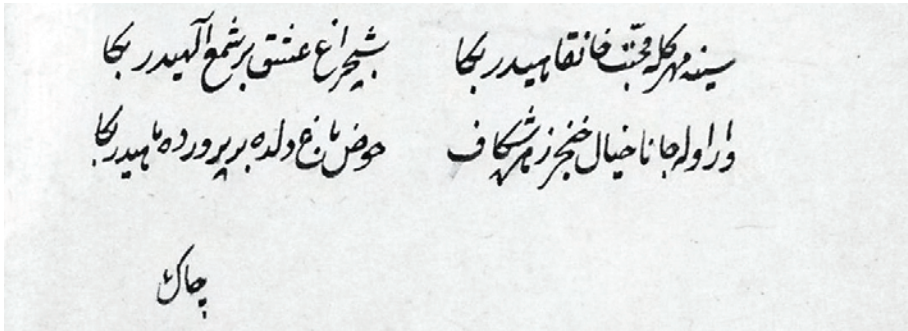
*Ako svijet obuzme briga ili ako svijet bude tužan
Dio boravišta prodavnice vina je Pećina sigurnosti⁸ meni*

*Ako se rastavi nebo, ako se preokrene i zemlja nađe put
Okretanje čaše pića je kao okretanje vremena, meni*

*Za momenat svetkovina jutarnjeg pića je plod života Nuha⁹
Teškoća izreke pokajanja – mir duše je meni*

*O lijepa ružo, dođi, uzmi u ruku čup s pićem
Da vino koje dušu hrani bit duše bude meni*

*On je idol i pir hrama bio, figurom MEZAKI
Da miris poput raja džennetska bašča bude meni.*

(fol. 35b)

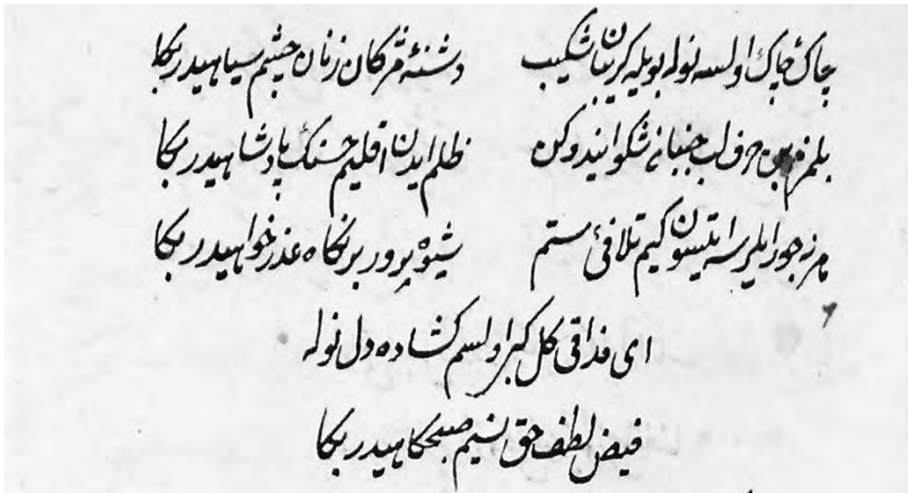
Sîne mihrüñle maḥabbet ḥân-ḳâhidur baña
Şeb-çerâğ-ı 'ışk bir şem'-i İlâhidür baña

(fol. 35b)

Var olan cânâ ḥayâl-i ḥançer-i zehre-şikâf
Ḥavz-ı bâğ-ı dilde bir perverde mâhidur baña

⁸ Aluzija na Pećinu gdje su se sklonili mladići odani vjeri (aşhâb-i Kehf), *Kur'an*, XVIII.

⁹ Nuh (Noje), prema legendi živio 950 godina, simbolizira dugovječnost.

(fol. 36a)

Çâk çâk olsa n'ola böyle giribân-ı şekîb
Deşne-müjgân-ı zenân çeşm-i siyâhıdur baña

(fol. 36a)

Bilmezın ben ĥarf-i leb-cünbân-ı şekvâ n'eydügin
Zulm iden iqlîm-i ĥüsnuñ pâdişâhıdur baña

Her ne cevr eylerse itsün kim telâfî-i sitem
Şîve-perver bir nigâh-ı 'özt-ĥwâhıdur baña

Ey MEZÂKÎ gül gibi olsam küşâde-dil n'ola
Feyz-ı luţf-ı Haqq nesîm-i şubĥ-gâhıdur baña

Prijevod:

*Grudi s tvojom ljubavi tekija ljubavnog razgovora su meni
Krijesnica ljubavi je božanska svijeća meni*

*Ako ima, dušo, koliko nož razreže cvijet
Vrelo vrta u srcu je odgojen u tarikatu šejh¹⁰ meni*

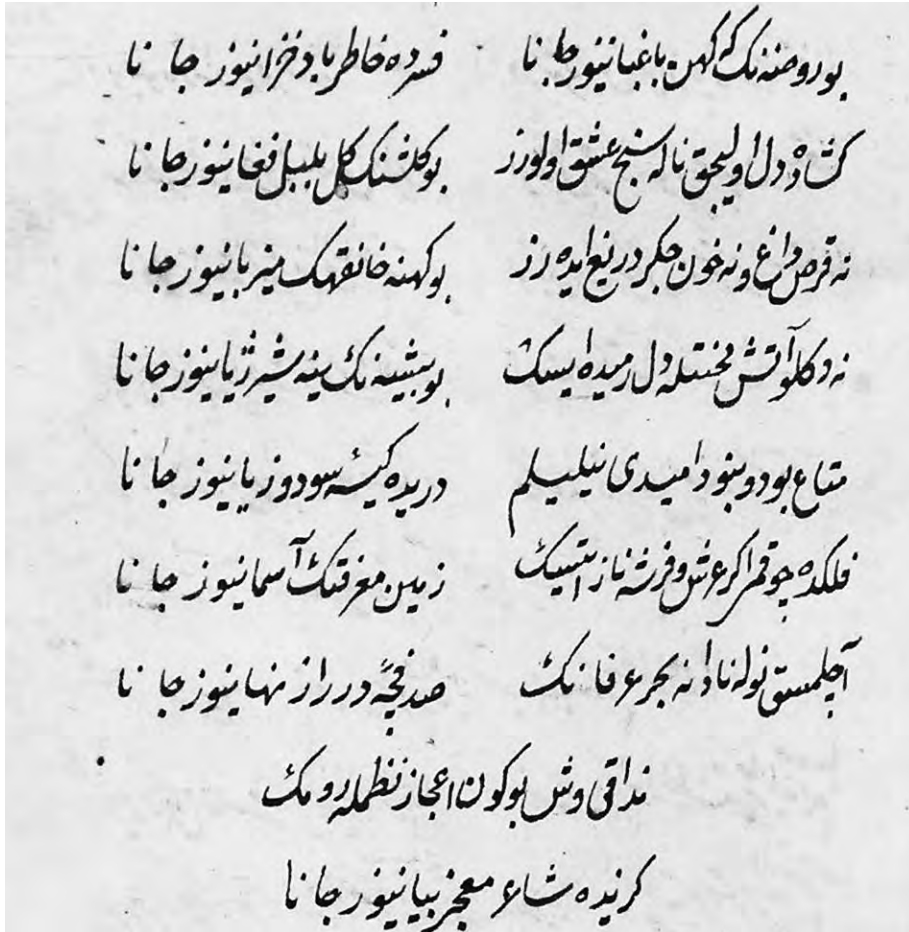
*Ako bude raskinut, neka ovako bude ovratnik strpljivosti
Bodež trepavica žena čežnja je meni*

*Ja ne znam rub drhtaja usne kakav ti je bio
Onaj ko vrši nasilje vladar u ozračju tvoje ljepote je meni*

¹⁰ Māhī – riba, u mističkom značenju je šejh.

*Nek bilo koju grešku napravi da se ispravi nepravda
Jedan letimičan pogled koji daje koketan izgled željena isprika je meni*

*Ej, MEZAKI, da je meni biti ruža otvorenog srca
Blagoslov milosti Božije jutarnji povjetarac bio bi meni.*

(fol. 36a)

Bu ravzanuñ ki kühen bâğbâniyuz cânâ
Füsürde-hâtır-ı båd-ı hazâniyuz cânâ

Küşâde-dil olıcağ nâle-senc-i 'ışğ oluruz
Bu gül-şenüñ gül ü bülbül-fiğâniyuz cânâ

Ne çurş-ı dâğ u ne hûn-ı ciger dirîğ iderüz
Bu köhne hânçahuñ mîz-bâniyuz cânâ

Ne deñlü âteş-i miñnetle dil-remîde isek
Bu bîşenüñ yine şîr-i jiyâniyuz cânâ

Metâ‘-ı bûd u nebûd-ı ümîdi n‘eyleyelüm
Derîde kîse-i sûd u ziyâniyuz cânâ

Felekde çok mı eger ‘arş u ferşe nâz itsek
Zemîn-i ma‘rifetüñ âsumâniyuz cânâ

Açılmasağ n‘ola nâ-dâna bahr-i ‘irfânuñ
Şadefçe-i der-i râz-ı nihâniyuz cânâ

MEZÂKÎ-veş bu gün i‘câz-ı nazm ile Rûmuñ
Güzîde şâ‘ir-i mu‘ciz-beyâniyuz cânâ

Prijevod:

*Od ovog vrta čiji smo stari vrtlari, dušo
Tužna uspomena jesenjeg vjetra smo, dušo*

*Kad smo veselog srca teško ljubav oplakujemo
Ova ruža iz ružičnjaka i jecaj slavuja smo, dušo*

*Što otisak žiga i što gorke suze odbijamo
Ovog starog hanikaha gosti smo, dušo*

*Neke vrste vatrom nevolje ako smo srce ranili
Ove šume ponovo smo nesumnjivi heroj, dušo*

*Vrijednosti postojanja i nepostojanja da se nadamo
Poderana kesa dobitka i gubitka smo, dušo*

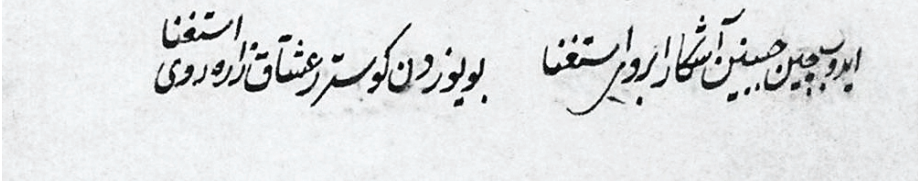
*U sferi je li mnogo ako smo od nebesa¹¹ do zemlje razmaženi
Od zemaljske spoznaje mi smo nebo, dušo*

*Ako nam se ne otvori nepoznato more spoznaje
U dubokom sedefu mi smo duboka tajna, dušo*

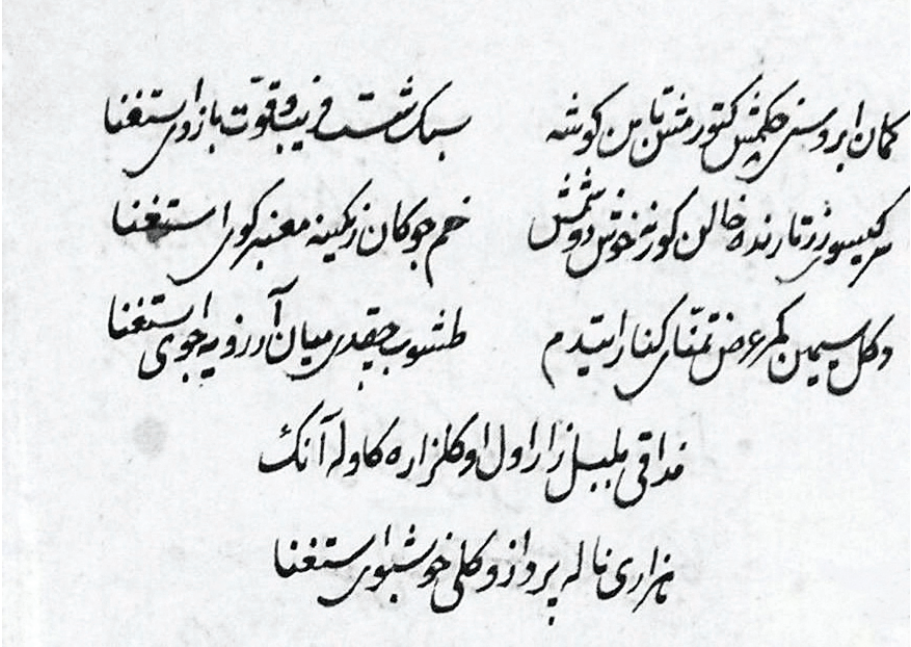
*Poput MEZAKIJE danas Rumelijac¹² nije sposoban da pjeva
Mi smo taj odabrani pjesnik čudotvornog jasnog stila, dušo.*

¹¹ Arş – prijestolje; osmi sprat nebesa; mistički srce; prvi sloj materijalnog postojanja; arş ü ferş – nebesa i zemlja.

¹² Rûm – termin koji označava Bizantijsko carstvo; u poeziji često Rûm označava Anadoliju, ali i njene stanovnike.

(fol. 36a)

(fol. 36b)

İdüp çîn-i cebînin âşikâr ebrû-yı istiğnâ (fol. 36a)
Bu yüzden gösterür 'uşşâk-ı zâra rûy-ı istiğnâ

Kemân-ebrûsını çekmiş getürmüş tâbın-ı gûşe (fol. 36b)
Sebük şaşt-ı firîb ü kuvvet-i bâzû-yı istiğnâ

Ser-i gîsû-yı zer-târında hâlin gör ne hoş düşmüş
Ham-ı çevgân-ı rengîne mu'anber gûy-ı istiğnâ

Degül sîmîn-kemer 'arz-ı temennâ-yı kenâr itdüm
Taşup çıkdı miyân-ı ârzûya cûy-ı istiğnâ

MEZÂKÎ bülbül-i zâr ol o gül-zâra k'ola anuñ
Hezârı nâle-perdâz u güli hoş-bûy-ı istiğnâ

Prijevod:

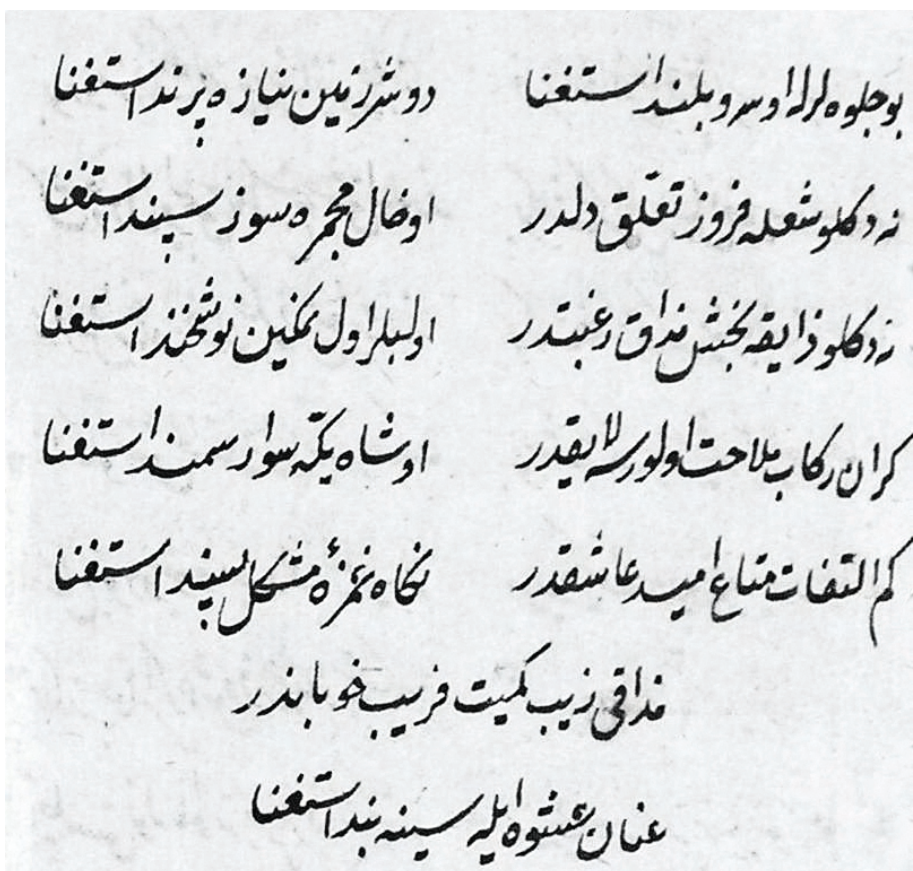
*Očita namrštenost obrva bila je nepotrebna
Sa ovog lica se vidi da je velika želja zaljubljenih nepotrebna*

*Njena lijepo izvijana obrva prolazi i dolazi do svijetlog ugla
Lahka struna obmane i snaga napora je nepotrebna*

*U njenoj pletenici od zlatnih niti na glavi kako lijepo pada čvrsti ben
Raznobojnom kovrdžavom štapu sa mirisom ambera riječ je nepotrebna*

*Srebreni pojas kao izraz poštovanja sklonio sam u stranu
Umjerena želja je prevladala i pokazala se kao nepotrebna*

*MEZAKI, budi tužni slavuj iz njegovog ružičnjaka
Kojem je hiljadu jecaja i miomirisna ruža nepotrebna.*

Bu cilvelerle o serv-i bülend-i istignâ
Düşer zemîn-i niyâza perend-i istignâ

Ne deñlü şu'le-firûz-ı ta'alluğ-ı dildür
Ol kâl-i micmere sûz-ı sipend-i istignâ

Ne deñlü zâyıka-bahş-ı mezâk-ı rağbetdür
O lebler ol nemekîn-nûş-ıhand-ı istignâ

Girân riğâb-ı melâhat olursa lâyıkdur
O şâh-ı yekke süvâr-ı semend-i istignâ

Kim iltifât-ı metâ'-ı ümîd-i 'âşıkdur
Nigâh-ı gamze-i müşkil-pesend-i istignâ

MEZÂKÎ zîb-i kemiyet-firîb-i hûbândur
'Înân-ı 'işve ile sîne bend-i istignâ

Prijevod:

Sa ovim ljepoticama njemu visoki čempres
ne treba

Ko padne na tlo molitve mač mu ne treba

Kakvo je srce koje plamenom osvjetljava
ljubav

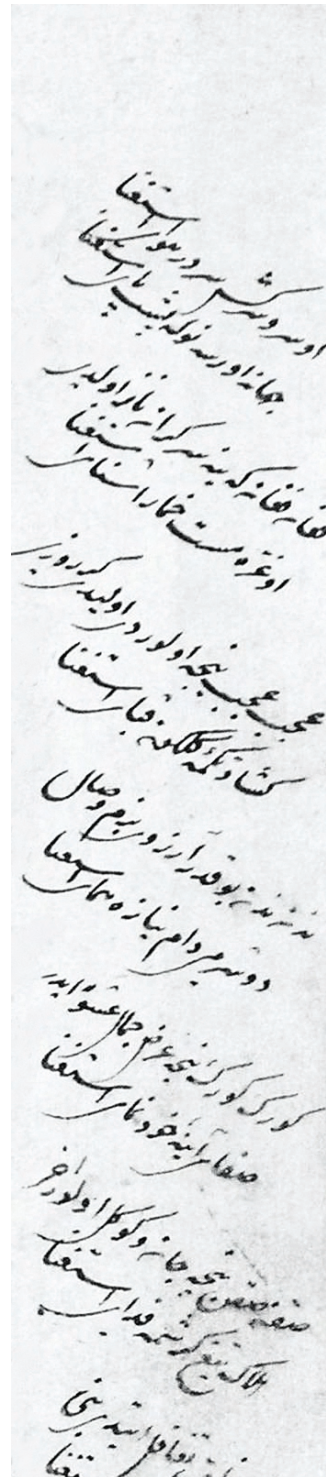
Njen ben kaditi rutom ne treba

Kako je iskusiti dijeljenje ukusa želje
Njenim slatkim usnama slatki osmjeh ne treba

Ako teški stremen bude zadovoljstvo, vrijedno je
Dobar jaram na uzjahalom konju njemu
ne treba

Ko voli obraćati pažnju na vrijednosti nade
Trepnuti okom onome ko voli teškoće ne treba

MEZAKI, ljepotica je to čija je ljepota obmana
Uz zauzdanje koketerije steznik ne treba.

O serv-i ser-keş-i serdür hevâ-yı istignâ
Cihâna ursa n'ola püşt-i pâ-yı istignâ

Fiğân fiğân ki yine ser-girân-ı nâz oldı
O ğirre-mest-i ħumâr âşinâ-yı istignâ

'Aceb 'aceb nice olurdı olaydı ger rûzî
Küşâd-ı tügme-i gül-gûn kabâ-yı istignâ

Neden neden bu kadar ârzû-yı bezm-i vişâl
Düşer mi dâm-ı niyâza hümâ-yı istignâ

Görüñ görüñ nice 'arz-ı cemâl-i 'işve ider
Safâ-yı âyîne-i ħod-nümâ-yı istignâ

Şaķın şaķın nice cân u gönül olur âĥir
Helâk-i tîğ-ı girişme fedâ-yı istignâ

MEZÂĶÎ telĥ-ı mezâķ-ı tegâfûl itdi beni
O tünd-i kâfir-i ĥışm-âzmâ-yı istignâ

Prijevod:

*To je vrh visokog čempresa što mu povjetarac ne treba
Ako svijet pogodi šta bi bilo, učešće u zaštiti ne treba*

*Oh, jecaj je opet postao mahmurluk stidljivosti
Tom lakoumnom pijanom ošamućenom kompanjon ne treba*

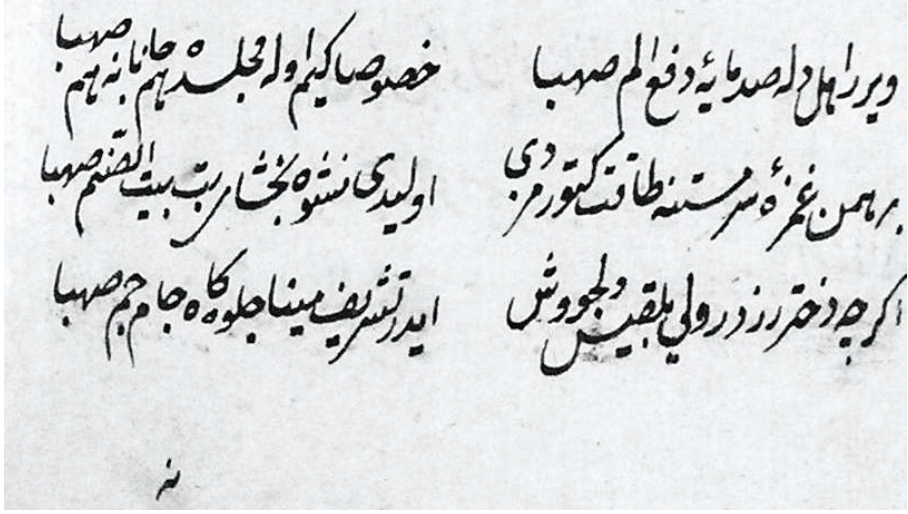
*Pitam se kako se desilo, ako je bio dan
Otkopčati dugme odjeće boje ruže ne treba*

*Odakle ovolika želja za gozbom sastanka s voljenim
Padne li u klopku neimaštine, rajska ptica mu ne treba*

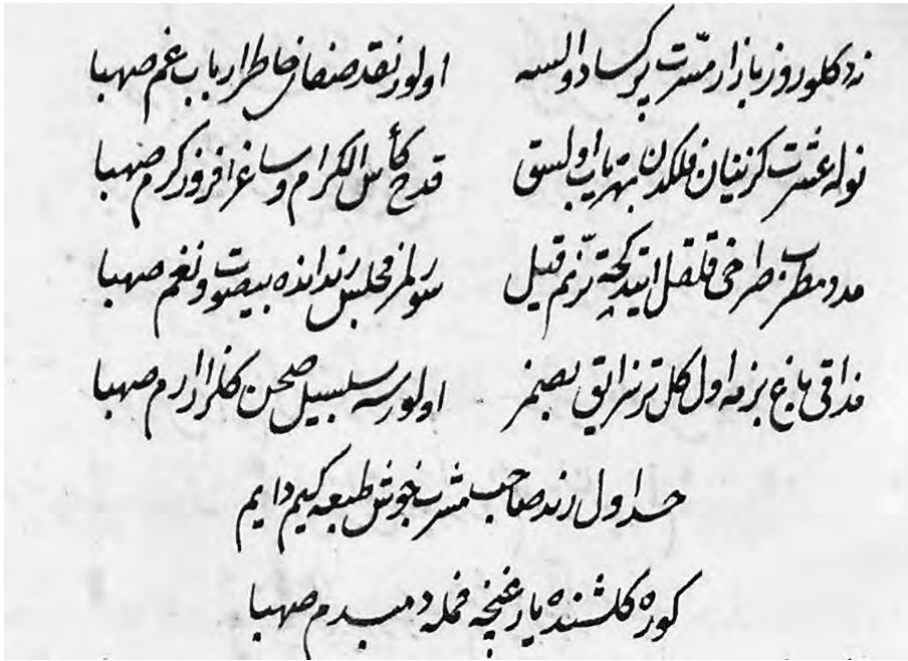
*Vidjet ćeš kako predstavljanje ljepote zaslijepi
Bistrini ogledala hvalisavost ne treba*

*Pazi se kako duša i srce dođu do kraja
Propasti od prihvatanja mača žrtvovati se ne treba*

*MEZAKI, meni je gorak ukus stvarala ravnodušnost
On žestoki bijes nevjernika iskusiti ne treba.*

(fol. 36b)

(fol. 37a)

Virür ehl-i dile şad-mâye-i def'-i elem şahbâ
Huşûşâ kim ola meclisde hem cânâne hem şahbâ

(fol. 36b)

Berehmen gamze-i ser-mestine tâkat getürmezdi
Olaydı neşve-bahşâ-yı büt-i beytü's-şanem şahbâ

Egerçi duĥter-i rezdür dili Belķıs-ı dil-cû-veş
İder teşrîf-i mînâ cilve-gâh-ı câm-ı Cem şahbâ

Ne deñlü rûz-ı bâzâr-ı meserret pür-kesâd olsa (fol. 37a)
Olur naĥd-i şafâ-yı ĥâtır-ı erbâb-ı ġam şahbâ

N'ola 'ıřret-güzînân-ı felekden behre-yâb olsañ
Ķadeĥ ke'sü'l-kirâm u sâġar-efrûz-ı kerem şahbâ

Meded muṭrib şurâĥî ĥulĥul itdükçe terennüm ĥıl
Sürülmez meclis-i rindânda bî-savt u neġam şahbâ

MEZÂĶÎ bâġ-ı bezme ol gül-i tersüz ayak başmaz
Olursa selsebîl-i şahn-ı gül-zâr-ı İrem şahbâ

Ħased ol rind-i şâĥib-meşreb-i ĥoş-ṭab'a kim dâyim
Ķöre ġülşende yâr-ı ġonca-femle dem be-dem şahbâ

Prijevod:

*Vino daje plemenitom višestruki otklon boli
Naroĥito onom kome bude na skupu i voljeni i vino*

*Berehmen¹³ treptaj pijanome nije ojaĥao
Da je bilo opijenome idol u hramu vino*

*Ako je njevova sestra vino, njen jezik je poput voljene Belkise¹⁴
Pehar poĥašćenja ovog svijeta Džemovom¹⁵ ĥařom je vino*

*Koje vrste radost dana pazara, ako postane puna dosade
neka novac zadovoljstva tužnima bude spomen na vino*

*Šta bude onima koji biraju piće od sudbine ako budeš imao udio
ĥařa pića plemenitih i vrĥ koji krasi plemenitost je vino*

*Ako smo imali pomoć koju daje bokal pun radosti, zapjevaj
Neka na skup opijenih ljubavlju prema Bogu bez glasa i zvuka ne dolazi vino*

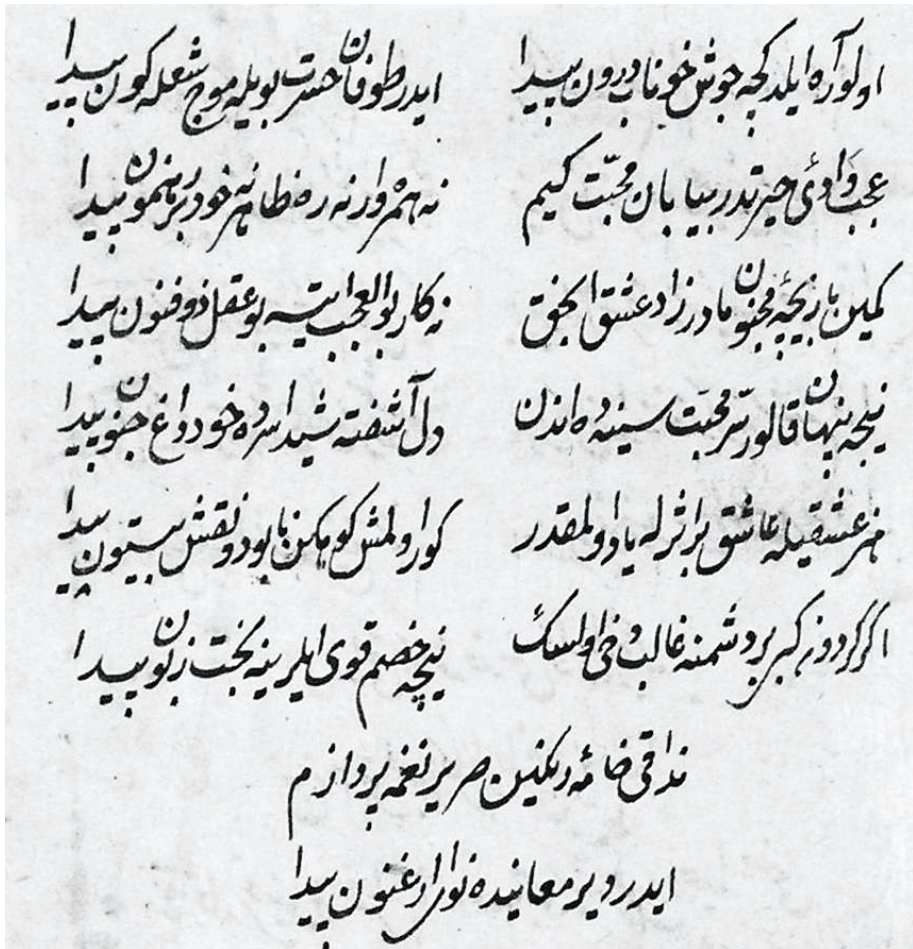
¹³ Berehmen – svećenik u bogomolji indijskog božanstva Brahme; u divanskoj poeziji simbol pripadnika zoroastrizma ili idolopoklonstva.

¹⁴ Belkisa – kraljica od Sabe

¹⁵ Džem, Džemšid – iranski vladar koji je po mitologiji živio sedamsto ili hiljadu godina. U tesavufskoj poeziji se često susreće sintagma *câm-ı Cem* – Džemova ĥařa, kao simbol opijenosti, odnosno duhovne ekstaze sufije, izazvane mistiĥkom ljubavlju.

MEZAKI, u bašti gozbe budi, neka se ne gazi po ruži bez svježine
Ako bude rajsko vrelo u cvjetnjaku Irema¹⁶ – to je vino

Budi zavidan pijanici koji uvijek posjeduje piće dobrog kvaliteta
Vidjevši u vrtu dragu sa ustima kao pupoljak, ponekad kao vino.

(fol. 37a)

Olur âh eyledükçe cûş-ı hûn-âb-ı derûn peydâ
İder tûfân-ı haşret böyle mevc-i şu‘le-gûn peydâ

‘Aceb vâdî-i hayretdür beyâbân-ı maḥabbet kim
Ne hem-reh var ne reh-zâhir ne hûd bir reh-nümûn peydâ

¹⁶ Irem – vrt sagrađen po uzoru na džennet; simbol lažnog, ovosvjetskog raja; simbol lica drage.

Kemîn-bâzîçe-i Mecnûn-ı mâder-zâd-ı ‘ışk ancağ
Ne kâr-ı bu’l-‘aceb itse bu ‘aql-ı zû-fünûn peydâ

Nice pinhân ƣalur sırr-ı maħabbet sîne de andan
Dil-i âşüfte-şeydâ serde kôd dâğ-ı cünûn peydâ

Hüner ‘ışk ile ‘âşık bir eşerle yâd olmağdur
Kör olmış kûh-ken-i nâ-bûd u nağş-ı Bî-sütûn peydâ

Eger gerdûn gibi bir düşmene ģâlib daki olsañ
Niçe ģaşm-ı ƣavî eyler yine baħt-ı zebûn peydâ

MEZÂĶÎ ģâme-i rengîn şarîr-i nağme-perdâzum
İder deyr-i me‘ânide nevâ-yı erģanûn peydâ

Prijevod:

*Uzdahnuvši, napad gorkih suza duše se stvori
Poplava razočarenja ovako val plamene boje stvori*

*Sreća je dolina zadivljenosti, pustinja ljubavi koja
nema saputnika ni vidljivog puta, čak se ni vodič ne stvori*

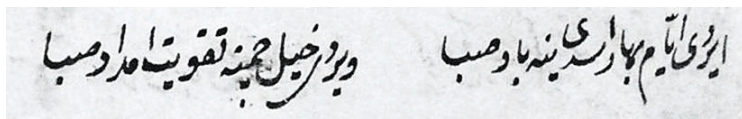
*Sasvim mala igračka Medžnuna¹⁷ samo je ljubav rođena od majke
Kakve koristi od sudbine ako se ova pamet od mnogo vrsta stvori*

*Koliko sakrivene ostane tajne ljubavi u prsima od toga
Srce ludo od ljubavi u glavi samo brdo ludosti stvori*

*Sa umjetnošću ljubavi zaljubljenik se djelom prisjeća
Ćoravi uništi onog ko potkopava planine i klesanje bez potpornika stvori*

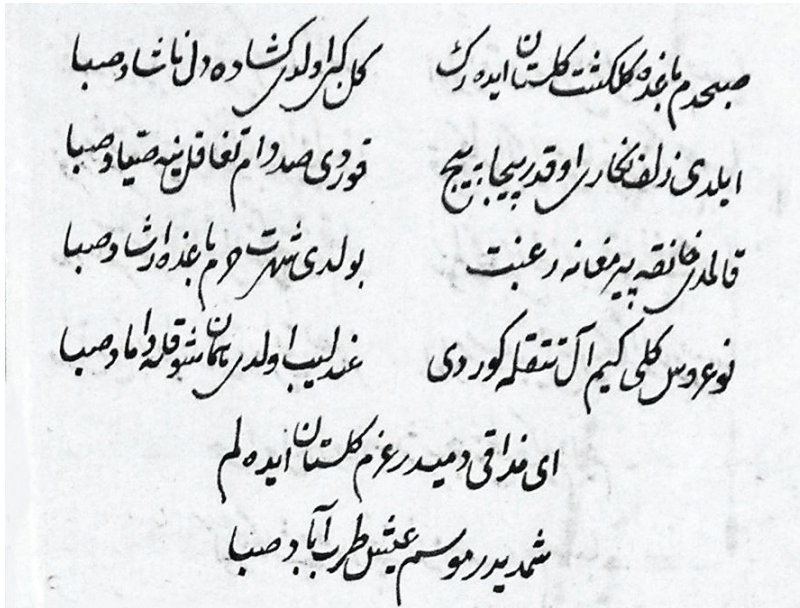
*Ako poput sudbine jednom neprijatelju čak i postaneš superioran
Kako jaki suparnik ponovo slabu sreću stvori*

*MEZAKI, moj zvuk koji proizvodi pisanje šarenom olovkom
u boravištu ovog svijeta zvuk orgulja stvori.*

(fol. 37a)

¹⁷ Medžnun – lik iz arapske književnosti po imenu Kajs, iz plemena Benu Amir, koji je od ljubavi za Lejlom iz drugog plemena poludio – odatle mu ime Medžnun (lud).

(fol. 37b)

İrdi eyyâm-ı bahâr esdi yine bâd-ı şabâ (fol. 37a)
Virdi hayl-i çemene taqviyet imdâd-ı şabâ

Şubh-dem bâgda gülgeşt-i gülistân iderek (fol. 37b)
Gül gibi oldı küşâde dil-i nâ-şâd-ı şabâ

Eyledi zülf-i nigârı o kadar pîç-â-pîç
Kurdi şad-dâm-ı tegâfûl yine şayyâd-ı şabâ

Çalmadı kânkah-ı pîr-i muğâna ragbet
Buldu şöhret harem-i bâgda irşâd-ı şabâ

Nev-‘arûs-ı güli kim âl tutuk ile gördi
‘Andelîb oldı hemân şevk ile dâmâd-ı şabâ

Ey MEZÂKÎ demidür ‘azm-i gülistân idelüm
Şimdidür mevsim-i ‘ayş-ı tarab-âbâd-ı şabâ

Prijevod:

*Došli su dani proljeća, opet je puhnuo jutarnji povjetarac
Bogatstvu livade pojačanje je donio pomoć jutarnji povjetarac*

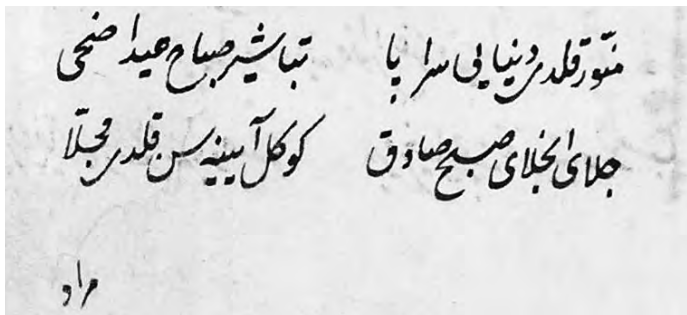
*Kad je svitanje u bašči stvorilo park ružičnjak
Poput ruže je razveselio neveselo srce jutarnji povjetarac*

*Soluf ljepote je bio tako kovrčav
Postavivši sto zamki nemara, opet je ulovio jutarnji povjetarac*

*Duhovnom vođi hanikaha nije ostalo žudnje
U haremu bašče spoznao je pravi put – jutarnji povjetarac*

*Ko je vidio ružu mlade sa crvenim velom
Bio je slavuj sa željom da bude mladoženja, jutarnji povjetarac*

*MEZAKI, hajdemo u ružičnjak gdje struji vjetar
sada je vrijeme življenja trajne radosti, jutarnji povjetarac.*

(fol. 37b)

Münevver kıldı dünyâyı serâpâ (fol. 37b)
Tebâşîr-i şabâh-ı ‘îd-i edhâ

Cilâ-yı incilâ-yı şubh-ı şâdık
Gönül âyînesin kıldı mücellâ

Murâd üzre dönüp gerdûn-ı gerdân (fol. 38a)
İrişdi vaqt-i devr-i câm-ı şahbâ

Müzeyyen kıldı şahn-ı ‘ıyd-gâhı
Perî-peyker bütân-ı sîm sîmâ

MEZÂKÎ türdü şaf şaf seyre ‘uşşâk
Şalinsun nâz ile ol serv-i bâlâ

Prijevod:

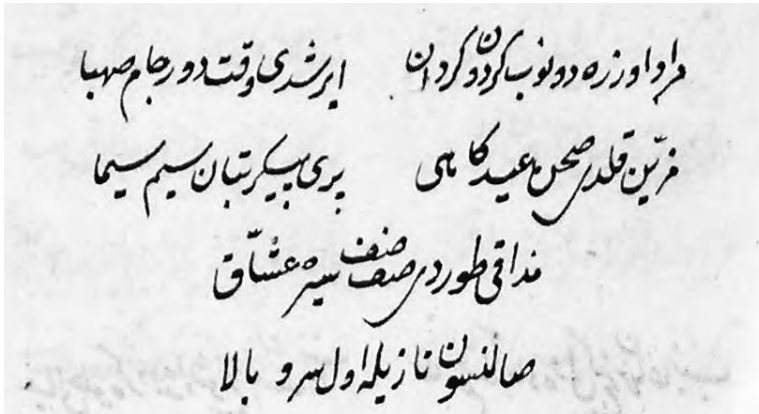
*Cijeli svijet je obasjalo
Svitanje zore Kurban bajrama*

*Pojava svjetlosti pravog svitanja
Ogledalo tvog srca je ostalo uglačano*

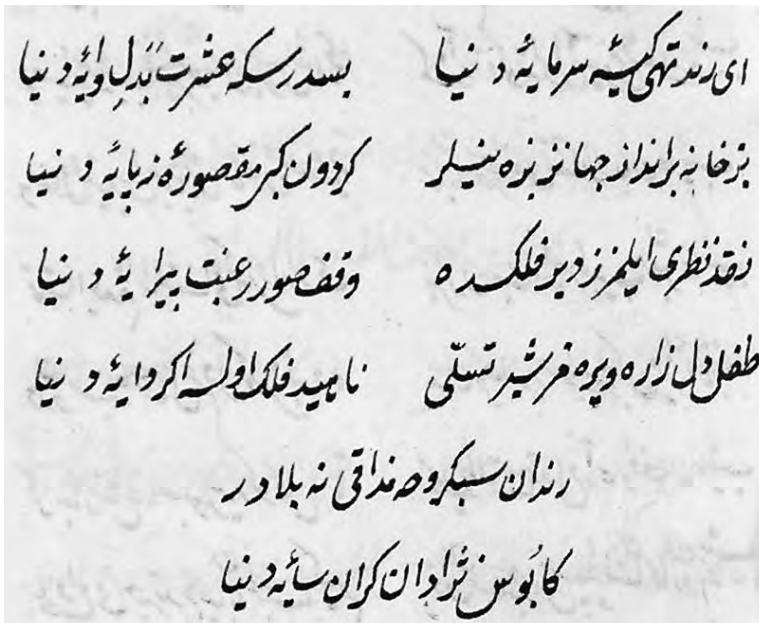
*Prema želji okreće se nebo
Stiglo je vrijeme okretanja čaše vina*

*Ukrašen je trg na kome se slavi
Razdragana djeca poput zvijezda*

*MEZAKI je stao gledajući zaljubljene u redovima
Neka se vrti sa koketnošću ta visoka ljepotica.*

(fol. 38a)

(fol. 38a)

Ey rind-i tehî-kîse-i sermâye-i dünyâ
Besdür saña ‘işret-i bedel-dâye-i dünyâ

Biz hâne-ber-endâz-ı cihânuz bize n’eyler
Gerdûn gibi maqşûre-i nüh-pâye-i dünyâ

Naqd-i nazarı eylemezüz devr-i felekde
Vağf-ı şuver-i rağbet-i pîrâye-i dünyâ

Ṭıfl-ı dil-i zâra viremez şîr-i teselli
Nâhîd-i felek olsa eger dâye-i dünyâ

Rindân-ı sebük-rûha MEZÂKÎ ne belâdur
Kâbûs-ı nejâdân-ı girân-sâye-i dünyâ

Prijevod:

*O pijanice prazne kese kapitala ovog svijeta
Tebi je dovoljno opijanje poput dadilje ovog svijeta.*

*Mi smo putnici na ovom svijetu, šta nam on čini
Poput neba sveto mjesto je propovjedaonica ovog svijeta*

*Na novac ne smijemo gledati u kretanju sudbine
Zaustavljanje slika želje je ukras ovog svijeta*

*Jadno dječije brbljanje neće ponuditi utjehu lavu
Ako bude Venera¹⁸ sudbine dadilja ovog svijeta*

*Veselim pijanicama, MEZAKI, kakva je kušnja
Noćna mora teškog porijekla moćnog ovog svijeta.*

Prateći sadržaj ovih nekoliko gazela iz *Divana* Sulejmana Mezakije može se primijetiti kako je *sebk-i hindi* (indijski stil), koji je imao utjecaja na divansku književnost 17. stoljeća vidljiv i u Mezakijinim stihovima. Uz mnogo mašte i dubine osjećaja, karakteristike tog stila poput dugih složenica, neuobičajenih poređenja, zamršenih asocijacija i originalnih slika, sreću se i u gazelima Mezakija. Teškoće u razumijevanju stihova iz Mezakijinih gazela također izazivaju apstrakcija i ambigvitet, zatim česta upotreba perzijske genitivne veze, kao i kombinacija perzijske i arapske genitivne veze, a posebno upotreba leksičkih jedinica u okviru njihovog tesavufskog stručnog registra koji predstavlja važan faktor pravilnog razumijevanja.

¹⁸ Nahid – Venera, zaštitnica ljubavi i muzike, u književnosti je odraz umjerenosti, osjećajnosti i ljubavi.

IZBOR GAZELA IZ DIVANA SULEJMANA MEZAKIJE
Gazeli sa rimom na elif

Sažetak

Sulejman Mezaki, bošnjački pjesnik iz 17. stoljeća, jedan je od istaknutijih predstavnika tzv. klasičnog perioda divanske književnosti u Bosni i Hercegovini. Spominju ga autori tezkira iz njegovom vremena, a kasnije se njegovo ime nalazi u historijama ili pregledima književnosti na osmanskome jeziku, kao i u enciklopedijama sve do današnjih dana. O njegovoj popularnosti u pjesničkim krugovima tog vremena svjedoče i brojni hronogrami koje su mu savremenici ispjevali nakon smrti.

Njegov cjelokupni pjesnički opus nosi pečat učenja mevlevijskog derviškog reda kojem je i sam pripadao. Iz bogatog *Divana* koji sadrži 29 kasida, 441 gazel, 9 tariha, 12 mufreda, te po jednu kit'u, rubajju i museddes, a čiji se rukopis čuva u Istanbulu, Süleymaniye (Fatih) Kütüphanesi, No 3873, ovdje su predstavljeni gazeli sa rimom na elif (fol. 35b-38a).

Iz ovih nekoliko gazela Sulejmana Mezakije vide se karakteristike tzv. indijskog književnog stila (*sebk-i hindi*), koji je imao utjecaja na divansku književnost 17. stoljeća, pa tako i na bošnjačke pjesnike tog vremena. Duge složenice, neuobičajena poređenja, zamršene asocijacije i originalne slike, apstrakcija i ambigvitet, koji ponekad dosežu granice nerazumljivosti, predstavljaju teškoću u razumijevanju stihova ovog pjesnika. Tome treba dodati i upotrebu leksičkih jedinica u okviru njihovog tesavufskog stručnog registra koji predstavlja važan faktor pravilnog razumijevanja stihova.

A SELECTION OF GHAZALS
FROM THE DIWAN OF SULEJMAN MEZAKI
Ghazals rhyming in elif

Summary

Sulejman Mezaki, a Bosniak poet from 17th century, is one of the most prominent representatives of the so-called classical period of Diwan literature in Bosnia and Herzegovina. He was mentioned by his contemporaries, tezkira authors, and later his name is brought up in histories or literature overviews in Ottoman language, as well as in encyclopedias up to the modern age. His popularity in the poet circles of the time is testified by numerous chronograms written by his contemporaries after his death.

His whole poetical oeuvre carries the imprint of the teachings of the Mawlawi dervish tariqat he himself belonged to. From the rich *Divan* containing 29 qasidas, 441 ghazals, 9 tarihs, 12 mufrads, and one qit'a, rubaiyat and musaddas, all of which is preserved in Istanbul, Süleymaniye (Fatih) Kütüphânesi, No 3873, the ghazals in alif are presented here (fol. 35b-38a).

From the several ghazals of Sulejman Mezaki, the characteristics of the so-called Indian literary style (*sebk-i hindi*) can be observed. These characteristics influenced Diwan literature of the 17th century, and thus influenced Bosniak poets of the time. Long compounds, unusual comparisons, complex associations and original images, abstraction and ambiguity, sometimes reaching the borders of incomprehensibility, present difficulty in understanding this poet's verses. One should also mention the usage of the lexical units in the context of their tasawwuf professional register which presents an important factor of the correct understanding of verses.

Key words: Divan literature by Bosniac authors, XVII century, Sulejman Mezaki, Ghazzals